

Commentaar.

Ik kan mij in het pleidooi van Tom Sauer en Jolle Demmers over het beëindigen van de oorlog in Oekraïne door *nu* onderhandelingen te starten grotendeels vinden.

Op één kardinaal punt na. Waar ik moeite mee heb is het volgende. Wie zijn wij - wie zijn Tom Sauer en Jolle Demmers om te bepalen dat bij die onderhandelingen Oekraïne de grove schending van zijn territoriale integriteit maar moet aanvaarden als *fait accompli* en de Krim of zelfs de hele Donbass zou moeten opgeven?

Op dat punt heb ik in een in Den Haag vorig jaar gehouden inleiding¹ een daarvan afwijkende visie geschetst. Het al dan niet prijsgeven van de door Rusland bezette delen van Oekraïne dient m.i. namelijk onderdeel van die vredes- onderhandelingen te zijn. Dan is het vooral aan Oekraïne zelf om – ook letterlijk – de grenzen bij die onderhandelingen te bepalen.

In de winterperiode van 2022 is de oorlog duidelijk ‘vastgelopen’, voor zowel Oekraïne als Rusland, hetgeen zich dreigt te herhalen de komende winter van 2023 -2024. Het is een klassieke loopgravenoorlog geworden, een bevroren front.

Maar westerse bondgenoten beloven meer wapens, tanks en zelfs bommenwerpers te leveren. Het duurt echter nog lang voordat die tanks, laat staan die vliegtuigen – die een

---

¹ Kees Nieuwerth, ‘Naar een de-escalatie scenario’, inleiding in de Doopsgezinde Kerk in Den Haag, 23-03-2023, ook gepubliceerd in Nieuwsbrief EIRENE, April 2023, blz. 4-7.

beslissende kanteling voor Oekraïne in deze oorlog zouden kunnen vormen – aan dat front verschijnen.

Zou de inzet van deze zwaardere wapens, zoals raketwerpers, Leopard tanks en F-16 bommenwerpers, die een veel groter bereik hebben en *dus de strijd ook naar Russisch grondgebied zouden kunnen brengen*, een **‘venster voor verandering’** (“window of opportunity”) kunnen vormen om Rusland naar de onderhandelingstafel te krijgen? Onderhandelingen bijvoorbeeld onder leiding van de OVSE?

Dus een *kantelmoment voor de-escalatie* vormen dat we kunnen aangrijpen?

Zo zouden we dus onderhandelingen over een staakt-het-vuren en vredesonderhandelingen kunnen openen. Dan is het vooral aan Oekraïne om eisen te stellen gedurende die onderhandelingen.

Oekraïne houdt daarbij vast aan een *tienpuntenplan*.

Daarin wordt o.m. geëist dat:

- Rusland zich terugtrekt uit alle bezette gebieden (inclusief de Krim).
- de Oekraïense territoriale integriteit wordt hersteld.
- de Russische troepen worden van Oekraïens grondgebied teruggetrokken.
- oorlogsgevangenen worden uitgewisseld en ontvoerde Oekraïense volwassenen en kinderen worden vrijgelaten.

- er een tribunaal komt (in Den Haag) om de volgens internationaal recht illegale aanval van Rusland op Oekraïne en de begane oorlogsmisdaden te beoordelen.
- Rusland herstelbetalingen worden opgelegd.
- Oekraïne veiligheidsgaranties krijgt van de 'westerse' bondgenoten.

Het eerste en tweede punt worden vooral een zware bevalling.

Rusland zal nooit bereid zijn de haven voor zijn Zwarte-Zeevloot op de Krim op te geven. Wellicht valt hierover een compromis te sluiten door Rusland mogelijk een pachtcontract voor het permanente gebruik daarvan aan te bieden. Bovendien zullen Rusland én de Russischspreekende minderheid in de Donbass garanties eisen dat deze minderheid meer rechten krijgt onder de Oekraïense wet om hun eigen taal te spreken in onderwijs, openbaar bestuur en rechtspraak.

De bevolking in de Donbass zou zelfs een mogelijkheid geboden kunnen worden om via een - onder strikt internationaal toezicht (OVSE?, VN?) georganiseerd referendum – zich uit te spreken of zij nog Oekraïens willen blijven of Russisch willen worden.

Wat die veiligheidsgaranties voor Oekraïne betreft: voor Rusland kunnen die nooit inhouden dat Oekraïne alsnog lid wordt van het NAVO-bondgenootschap. Dat was van meet af aan immers één van de oorzaken van dit conflict – de NAVO had Rusland ooit beloofd dat zij niet verder oostwaarts in de richting van Rusland zou uitbreiden. Dit sluit echter het

toetreden van Oekraïne tot de Europese Unie niet uit. Maar zelfs zonder een NAVO-lidmaatschap wil Oekraïne 'veiligheidsgaranties' van de 'westerse' bondgenoten.

Ook het laatste punt – de herstelbetalingen – kan nog een probleem worden. Overigens niet alleen omdat Rusland daar bezwaar tegen zal maken, maar ook omdat er voor de 'westerse' bondgenoten hier een klassiek fundamenteel probleem de kop opsteekt. Waren het niet juist die herstelbetalingen – en het daarmee gepaard gaande gevoel van vernedering - die in Duitsland na de Eerste Wereldoorlog de kiem legden voor de Tweede Wereldoorlog?

Waar de Russische autoriteiten nu al jarenlang openlijk stelden zich toch al vernederd te hebben gevoeld (o.m. Gorbatsjov) zou dit nog meer 'hete kolen op het vuur kunnen stapelen' en een nieuwe (koude) oorlog kunnen ontketenen. Dat terwijl we juist na deze oorlog samen moeten bouwen aan een nieuwe Europese veiligheidsarchitectuur, een inclusieve (dus mét Rusland) om oorlogen te voorkomen.

Kees Nieuwerth

Quaker

lid van Kerk en Vrede en

lid van de Werkgroep Inclusieve Veiligheid.